

גמ' חולין (ו-ו) - תערובת דמאי

רב דניאל שטיין

א. ס' אתון דאורייתא (כלל ו') - נסתפקתי מה שאסרו חז"ל דמאי אם האיסור הוא רק אם הע"ה לא עישר באמת אבל אם הע"ה עישר באמת אז אף שהאוכל לא ידע שעישר עכ"ז הוי רק כנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שאין שם מעשה עבירה רק מחשבת עביר' וה"נ דכוותה או דילמא כיון שאסרו חז"ל אכילת דמאי כל זמן שאין יודע אם הע"ה עישר ע"כ ה"ל איסור בעצם אף אם עישר הע"ה כ"ז שהאוכל לא ידע שעישר נראה לפשוט ספק זה מש"ס חולין ד"ו ע"א וכו' ונראה מזה דאפי' אם באמת עישר הע"ה את הדמאי עכ"ז ה"ל איסור בעצם אם האוכל לא ידע שעישר דאל"כ מאי קשיא לי' לר' זירא דהשתא בהמתן של צדיקים וכו' דילמא שמרו מן השמים את ר' אסי ממכשול באמת והזמינו לו יין כזה אשר עישרו הע"ה באמת וא"כ ליכא רק מחשבת עביר' וא"כ כיון שר' אסי הי' שוגג וכמו שאמר לאו אדעתאי א"כ שוב לא הי' שם עביר' ומכשול כלל וא"כ מאי קשיא לי' השתא בהמתן וכו' ועל כרחך דמה שלא נודע לנו בני אדם שעישרו הע"ה הוי איסור בעצם אף אם עישרו הע"ה באמת ודו"ק כי היא ראי' מכרחת בעזה"י.

ב. משנה דמאי (פ"ה מי"א) - תרם מן הדמאי על הדמאי מדמאי על הודאי תרומה ויחזור ויתרום.

ג. ס' החרדים (פ"א אות כ') - וכן כתב רבינו יונה מעלות רבות נמסרו לנו במצות עשה מעלת הבחירה אחת, שנאמר ובחרת בחיים ובכל עת שמזדמן לפני האדם איסור או ספק איסור והוא פורש מקיים מצות עשה זו.

ג. גמ' מנחות (לא:) - אמר ר"ש שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין, ובאתי ושאלתי את רבי טרפון, ואמר לי לך קח לך מן השוק ועשר עליו, קסבר דאורייתא ברובא בטל, ורוב עמי הארץ מעשרים הן, והוה ליה כתורם מן הפטור על הפטור.

ד. ס' קהלות יעקב (זרעים סי' ד') - והנראה בזה דדמאי מלבד שחז"ל קבעוהו לספק מתוקן עוד חייבוהו בהפרשת מעשרות בתור חיוב ודאי דרבנן וכו' ולא בגדר ספק איסור וכו', ונמצא שהדמאי יש בו שני דינים דעיקר יסדו הוא שהוא ספק מעושר ולגבי הדאורייתא הוא ספק טבל, פי' אע"פ שרובא להתיר דרוב עמי הארץ מעשרין מכל מקום תקנו חז"ל לדון כספק גמור שחייב לתקנו מספק, אך מצד הדרבנן הוא נעשה שוב חיוב ודאי מדרבנן ולפי זה יבואר היטב הא דמעשרין מדמאי על טבל דרבנן אע"פ שאין מעשרין הדמאי על הדמאי, דלענין טבל דרבנן שפיר יכול לעשר מדמאי עליו כיון שגם הדמאי הוא מדרבנן בגדר טבל ודאי ורק על הדמאי השני אינו יכול להפרישו מצד הדאורייתא שהוא בגדר ספק מתוקן ושמא א' מתוקן ואינו לא מתוקן והו"ל מפריש מהחיוב על הפטור או איפכא.

ה. גמ' עירובין (סז:) - ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה, אמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו ביתאי. אמר ליה אביי והא לא ערבין, אמר ליה נסמוך אשיתוף, אמר ליה הא לא שתפינן, נימרו ליה לנכרי ליתי ליה. אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף, דאמר רב יוסף אמר רב כהנא, כי הוינן בי רב יהודה, הוה אמר לן בדאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה, בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא. לבתר הכי אמר ליה, מאי בעית לאותביה למר אמר ליה דתניא, הזאה שבות ואמירה לנכרי שבות, מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת, אף אמירה לנכרי שבות, ואינה דוחה את השבת, אמר ליה ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה, דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים.

ו. תשו' תורמת הדשן (סי' מ"ג) - שאלה תלמיד הרואה את רבו, שרוצה לאכול דבר האסור מדרבנן, צריך למחות בידו או לאו. תשובה יראה דיש לחלק בדבר, כמו שאבאר, שמעתי אחד מרבוותא דיש לדקדק, דא"צ למחות, מהא דאמרינן פ"ק דחולין (ו.) דר' זירא ורב אסי, מייתי לקמייהו ביצים המצומקים ביין, ר' זירא לא אכל, רבי אסי אכל, הקשה רבי זירא לר' אסי בתר הכי, ולא חייש מר לתערובת דמאי, אמר ליה לאו אדעתה. ואמאי לא הקשה לו קודם שאכל, אלמא, דאין צריך למחות ולהודיע. ונ"ל, ד"ל דדוקא כה"ג, שגם התלמיד אין ברור לו האיסור, כי ההיא דתערובת דמאי, דהא מסיק התם, ופשט להתיר, אבל אם ברור לו האיסור, אפי' מדרבנן, יודיענו ויפרישנו וכו'. ולפי זה, אין לנו ראייה מכאן, שא"צ למחות, אפי' בספק, האידנא בדורות שלנו וכו', וא"כ אם היה רואה לרבו שרוצה לעשות האיסור, במידי דלאו ע"י אכילה, צריך להפרישו, אפי' אם היו מדמים דורותינו לדורות הראשונים, לפי מאי דכתבינן לעיל, דרבי זירא סמך אהא דהשתא בהמתן של צדיקים כו', ולכך לא מיחה בר' אסי. אבל אין נראה להביא ראייה, דבכל איסור דרבנן א"צ להפרישו מספק, מהא דאמר פ' הדר (סז:) מילתא דרבנן עבדינן עובדא והדר שאילנא, ופרש"י אם שומע תלמיד שרבו פוסק היתר על איסור דרבנן, ויש להקשות עליו, יניח לעשות המעשה ע"פ רבו, ואח"כ יקשה לו, וכן מוכח בספר התרומה. הא קמן להדיא, דכל היכא דאין ברור לתלמיד האיסור דרבנן הוא, לא יכנס במעשה רבו, עד לאחר מעשה. מ"מ אין נראה ראייה מכאן לנ"ד, דשאני התם, שבא הרב להורות הלכה למעשה, ומסתמא מתיישב שפיר להורות כדת, ואף על פי שנראה לתלמיד לסתור ולהקשות, צריך לשתוק עד לאחר מעשה, ויחשוב ואמר אולי יש לו תירוץ וישוב על קושייתו, ולא יכנס במעשה רבו, אבל לעולם אם רואה את רבו, ששולח את ידו לאכול דבר שנראה לתלמיד, שיש לחוש בו לאסור, א"צ לשתוק, דאדרבה יחשוב דלאו אדעתא דרבו, ואישתלי הוא.

ח. **נתיבות המשפט (סי' רל"ד ס"ק ג')** - ואפשר דאף דבאיסורי תורה אפילו אוכלן בשוגג צריך כפרה ותשובה להגין על היסורין, מ"מ באיסור דרבנן א"צ שום כפרה וכאילו לא עבר דמי. תדע, דהא אמרינן בעירובין דף (סז:): בדרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן תיובתא, ואילו היה נענש על השוגג היאך היה מניחין לו לעבור ולקבל עונש, אלא ודאי דאינו נענש כלל על השוגג באיסור דרבנן.

ט. **תוס' ע"ז (לה:): ד"ה מכלל** - ומי שנזהר מפת של עובדי כוכבים מותר לאכול עם מי שאינו נזהר בקערה אחת אע"פ שטעם פת עובדי כוכבים מתערב בפת ישראל דאין להחמיר לאסור ע"י תערובת כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו.) דלא גזרו על תערובת דמאי וכה"ג במנא דעובדי כוכבים שרי דליתיה לפת בעיניה דלא גזרו אלא היכא דאיתא בעיניה.

י. **תשו' הר צבי (סי' ק"ג)** - ע"ד אבקת חלב תוצרת אמריקא. נשאלתי, ע"ד אבקת חלב הבאה מאמריקא ונעשה בבתי חרושת שלהם מחלב שנחלב ואין ישראל רואהו, אם זה כשר לאכילת ישראל, או לא. לכאורה למוד ערוך הוא בדברי הרמ"א (יו"ד סימן קטו סוף סעיף א) שכתב חלב של עכו"ם שנאסרה אינו מועיל אם יעשו אח"כ גבינות או חמאה ממנה אלא נשארת באיסורה וכל מה שנעשה ממנה אסור, עכ"ל. הרי קמן דהרמ"א סותם דכל מה שנעשה מחלב שחלבו גוי אסור וא"כ גם אבקת חלב בכלל, ואסור באכילה לבר ישראל. אבל כד נעיין נמצא שהש"ך (ס"ק מח) מחלק בדבר ומוסיף על דברי הרמ"א שזהו דוקא בסתם חלב, אבל כשאנו יודעים שדעת העכו"ם היתה לעשות גבינות מחלב מותר לישראל לעשות אח"כ ממנה גבינות כמוש"כ הרמ"א עצמו לקמן (סוף סעיף ב), דכל שבדעת העכו"ם להקפיד את החלב אין חשש שיערב בתוך החלב דבר טמא ולכן מותר לישראל לעשות גבינה מחלב זה. ולפ"ז באבקת חלב אף דמיגרע גרע מצד שגם גמר עשייתה הוא ע"י עכו"ם, מ"מ זיל בתר טעמא דמצד החלב הרי היא עומדת להקפיד ובידוע שאינו מערב בחלב טמא, ומצד תעשיית האבקה ע"י הגוי הרי אין זה בכלל גזירה דגבינה שנאסרה ע"י מעשה הגוי. ולכאורה לשון הרמב"ם (פ"ג מהל' מא"ס ה"ו) שכתב בשם מקצת גאונים המתירים חמאה של גויים שהוא משום שלא גזרו על החמאה, מלשון זה נראה דבגזירתם על הגבינה לא נכללו כל תוצרת החלב אלא אמרינן דדוקא גבינה דגזרו גזרו, ואין למדין מזה על שאר דברים הנעשים מחלב. וא"כ כשם שאין חמאה בכל גזירה דגבינה ה"ה אבקת חלב נמי אין בה משום גזירה דגבינה.

א] גדר תקנת דמאי - גמ' חולין (ו). רבי זירא ורב אסי איקלעו לפונדקא דיא, אייתו לקמיהו ביצים המצומקות ביין, רבי זירא לא אכל ורב אסי אכל, א"ל רבי זירא לרב אסי ולא חייש מר לתערובת דמאי, א"ל לאו אדעתאי. א"ר זירא אפשר גזרו על התערובת דמאי, ומסתייעא מילתא דרב אסי למיכל איסורא, השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן, נפק רבי זירא דק ואשכח, דתנן הלוקח יין לתת לתוך המורייס או לתוך האלונתית, כרשינין לעשות מהן טחינין, עדשים לעשות מהן רסיסין חייב משום דמאי, ואין צריך לומר משום ודאי, והן עצמן מותרין מפני שהן תערובת וכו' ע"כ. והקשה בס' לב אריה (שם) היאך הוכיח הגמ' מכאן שתערובת דמאי מותרת, דילמא מיירי כגון שעשיר הע"ה ולא היה תקלה באמת. והוכיח מכאן בס' אתוון דאורייתא (כלל ו') וז"ל, נסתפקתי מה שאסרו חכ"ל דמאי אם האיסור הוא רק אם הע"ה לא עישר באמת אבל אם הע"ה עישר באמת אז אף שהאוכל לא ידע שעשיר עכ"ז הוי רק כנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שאין שם מעשה עבירה רק מחשבת עבירה וה"נ דכוותה או דילמא כיון שאסרו חכ"ל אכילת דמאי כל זמן שאין יודע אם הע"ה עישר ע"כ ה"ל איסור בעצם אף אם עישר הע"ה כ"ז שהאוכל לא ידע שעשיר ונראה לפשוט ספק זה מש"ס חולין ד"ו ע"א וכו' ונראה מזה דאפי' אם באמת עישר הע"ה את הדמאי עכ"ז ה"ל איסור בעצם אם האוכל לא ידע שעשיר דאל"כ מאי קשיא לי' לר' זירא והשתא בהמתן של צדיקים וכו' דילמא שמרו מן השמים את ר' אסי ממכשול באמת והזמינו לו יין כזה אשר עישרו הע"ה באמת וא"כ ליכא רק מחשבת עבירה וא"כ כיון שר' אסי הי' שוגג וכמו שאמר לאו אדעתאי א"כ שוב לא הי' שם עבירה ומכשול כלל וא"כ מאי קשיא לי' השתא בהמתן וכו' ועל כרחק דמה שלא נודע לנו בני אדם שעשירו הע"ה הוי איסור בעצם אף אם עישרו הע"ה באמת ודו"ק כי היא ראי' מכרחת בעזה"י וכו' עכ"ל. הרי שהוכיח מכאן האתוון דאורייתא שהאיסור דמאי הוא אינו בתורת ספק שמא לא עישר אלא הוא איסור מדרבנן בתורת ודאי.

אמנם הקשו האחרונים מהמשנה בדמאי (פ"ה מי"א) שאין תורמין מן הדמאי על הדמאי וכו', והיינו משום דחיישין שמא האחד מעושר והשני אינו מעושר ונמצא מפריש מן החיוב על הפטור או מהפטור על החיוב, הרי שלא דייגין לדמאי כאיסור ודאי מדרבנן אלא כאיסור ספק, ולכן אין מפרישין מן הדמאי על הדמאי. ובס' קהלות יעקב (זרעים סי' ד') כתב שיש לדחות ראיית האתו"ד שכל הנכנס לספק איסור מיקרי עבירה, וכמש"כ הס' החרדים (פ"א אות כ') וז"ל, וכן כתב רבינו יונה מעלות רבות נמסרו לנו במצות עשה מעלת הבחירה אחת, שנאמר ובחרת בחיים ובכל עת שמזדמן לפני האדם איסור או ספק איסור והוא פורש מקיים מצות עשה זו וכו' עכ"ל, הרי שהנכנס לכל ספק איסור מיקרי עבירה ודאית. אבל הקשה המל"מ (פ"ה תרומות הי"ז) מהא דאיתא בגמ' מנחות (לא): תניא, אמר ר"ש שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין, ובאתי ושאלתי את רבי טרפון, ואמר לי לך קח לך מן השוק ועשר עליו, קסבר דאורייתא ברובא בטל, ורוב עמי הארץ מעשרים הן, והוה ליה כתורם מן הפטור על הפטור וכו' ע"כ. וקשה היאך יכול לעשר מן הדמאי על הטבל דרבנן אחר הא אפשר דהדמאי הוי מעושר והוי מהפטור לגמרי על החיוב מדרבנן. ותי' בס' עמק ברכה (דמאי שם) ובס' קהלות יעקב (שם) דבעיקר התקנה דדמאי נכלל בו תרי חיובי מעשר חדא מה דחכמים הצריכו לחוש להמיעוט שאין מעשרין משום דהוי מיעוט המצוי, ונמצא דצריך לעשר מחשש טבל מדאורייתא, וגם מחמת זה תקנו דין מדרבנן לעשר בתורת ודאי, ונמצא דאפילו אם הוא כבר מעושר מכ"מ הרי הוא מחויב לעשר בתורת ודאי מחמת התקנה דרבנן. ולפי"ז הרי נחא שפיר מה דמותר לעשר מן המדאי על טבל מדרבנן דאפילו אם נימא דבמציאותו הוא כבר מעושר מכ"מ אחתי הרי הוא מחויב במעשר מחמת תקנתא דרבנן, וא"כ הרי שפיר עישר מן החייב מדרבנן על החייב מדרבנן. אבל מן הדמאי על הדמאי נהי דמחמת חיובא דרבנן שפיר עישר מכ"מ לבד החיוב דרבנן הרי יש בו גם חיוב מחמת חשש טבל מדאורייתא, וא"כ שפיר אפשר דהא' אינו מעושר והב' מעושר ומפריש מן הפטור מדאורייתא על החייב מדאורייתא.

ב] הרואה חבירו עובר באיסור מדרבנן - בתשו' תורמת הדשן (סי' מ"ג) כתב וז"ל, שאלה תלמיד הרואה את רבו, שרוצה לאכול דבר האסור מדרבנן, צריך למחות בידו או לאו. תשובה יראה דיש לחלק בדבר, כמו שאבאר, שמעתי אחד מרבוותא דיש לדקדק, דא"צ למחות, מהא דאמרין פ"ק דחולין (ו). דר' זירא ורב אסי, מייתי לקמיהו ביצים המצומקות ביין, ר' זירא לא אכל, רבי אסי אכל, הקשה רבי זירא לר' אסי בתר הכי, ולא חייש מר לתערובת דמאי, אמר ליה לאו אדעתה. ואמאי לא הקשה לו קודם שאכל, אלמא, דאין צריך למחות ולהודיע. ונ"ל, די"ל דדוקא כה"ג, שגם התלמיד אין ברור לו האיסור, כי ההיא דתערובת דמאי, דהא מסיק התם, ופשט להתיר, אבל אם ברור לו האסור, אפי' מדרבנן, ויודיענו ויפרישנו וכו'. ולפי זה, אין לנו ראייה מכאן, שא"צ למחות, אפי' בספק, האידנא בדורות שלנו וכו', וא"כ אם היה רואה לרבו שרוצה לעשות האיסור, במידי דלאו ע"י אכילה, צריך להפרישו, אפי' אם היו מדמים דורותינו לדורות הראשונים, לפי מאי דכתבינן לעיל, דרבי זירא סמך אהא דהשתא בהמתן של צדיקים כו', ולכך לא מיחה בר' אסי. אבל אין נראה להביא ראייה, דבכל איסור דרבנן א"צ להפרישו מספק, מהא דאמר פ' הדר (סז): מילתא דרבנן עבדינן עובדא והדר שאילנא, ופרש"י אם שומע תלמיד שרבו פוסק היתר על איסור דרבנן, ויש להקשות עליו, ניחא לעשות המעשה ע"פ רבו, ואח"כ יקשה לו, וכן מוכח בספר התרומה. הא קמן להדיא, דכל היכא דאין ברור לתלמיד האיסור דרבנן הוא, לא יכנס במעשה רבו, עד לאחר מעשה. מ"מ אין נראה ראייה מכאן לנ"ד, דשאני התם, שבא הרב להורות הלכה למעשה, ומסתמא מתיישב שפיר להורות כדת, ואף על פי שנראה לתלמיד לסתור ולהקשות, צריך לשתוק עד לאחר מעשה, ויחשוב ויאמר אולי יש לו תירוץ וישוב על קושייתו, ולא יכנס במעשה רבו, אבל לעולם אם רואה את רבו, ששולח את ידו לאכול דבר שנראה לתלמיד, שיש לחוש בו לאסור, א"צ לשתוק, דאדרבה יחשוב דלאו אדעתא דרבו, ואישתלי הוא וכו' עכ"ל. הרי שחילק התורמת הדשן, שרק בספק איסור כגון תערובת דמאי,

שהיה מסופק לר' זירא, אינו חייב להודיע לרבו כשרואה אוכל דבר איסור, אבל בודאי איסור הרי הוא חייב למחות בידו, אפילו כשהוא איסור מדרבנן. ושאינו הגמ' עירובין (סז:): דבכל דין דרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן שהורה רבו להלכה, ומסתמא יודע היאך להשיב.¹

ג] תערובת דמאי - מבואר בהגמ' שאע"ג שדמאי אסורה תערובת דמאי מותרת, ולכאורה יש לתמוה במה שאני תערובת דמאי שהיא מותרת מדמאי שהיא אסורה. וי"ל שאת"ל שדמאי אינה אסורה מטעם ספק שהרי רוב עמי הארץ מעשרין הן, אלא היא אסורה מטעם ודאי, ומדרבנן, י"ל שלא גזרו חז"ל אלא על דמאי עצמה, אבל כשהוא בתוך התערובת אין זה בכלל הגזירה של חז"ל. ולפי"ז יש להבין בדעת התוס' ע"ז (לה:): ד"ה מכלל, שכתבו וז"ל, ומי שנזהר מפת של עובדי כוכבים מותר לאכול עם מי שאינו נזהר בקערה אחת אע"פ שטעם פת עובדי כוכבים מתערב בפת ישראל דאין להחמיר לאסור ע"י תערובת כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו.ו.) דלא גזרו על תערובת דמאי וכה"ג במנא דעובדי כוכבים שרי דליתיה לפת בעיניה דלא גזרו אלא היכא דאיתא בעיניה וכו' עכ"ל. הרי שנקטו בתוס' דאע"ג שפת עכו"ם אסורה, מכ"מ תערובת פת עכו"ם מותרת, שבכה"ג לא גזרו ביה רבנן, שאין הגזירה חל אלא על הפת עכו"ם כשהיא בעין. ועד"ז כתב בתשו' הר צבי (סי' ק"ג) לגבי אבקת חלב בחלב עכו"ם וז"ל, ע"ד אבקת חלב תוצרת אמריקא. נשאלתי, ע"ד אבקת חלב הבאה מאמריקא ונעשה בבתי חרושת שלהם מחלב שנחלב ואין ישראל רואה, אם זה כשר לאכילת ישראל, או לא. לכאורה למד ערוך הוא בדברי הרמ"א (יו"ד סימן קטו סעיף א) שכתב חלב של עכו"ם שנאסרה אינו מועיל אם יעשו אח"כ גבינות או חמאה ממנה אלא נשארת באיסורה וכל מה שנעשה ממנה אסור, עכ"ל. הרי קמן דהרמ"א סותם דכל מה שנעשה מחלב שחלבו גוי אסור וא"כ גם אבקת חלב בכלל, ואסור באכילה לבר ישראל. אבל כד נעיין נמצא שהש"ך (ס"ק מח) מחלק בדבר ומוסיף על דברי הרמ"א שזהו דוקא בסתם חלב, אבל כשאנו יודעים שדעת העכו"ם היתה לעשות גבינות מחלב מותר לישראל לעשות אח"כ ממנה גבינות כמוש"כ הרמ"א עצמו לקמן (סוף סעיף ב), דכל שבדעת העכו"ם להקפיד את החלב אין חשש שיערב בתוך החלב דבר טמא ולכן מותר לישראל לעשות גבינה מחלב זה. ולפי"ז באבקת חלב אף דמיגרע גרע מצד שגם גמר עשייתה הוא ע"י עכו"ם, מ"מ זיל בתר טעמא דמצד החלב הרי היא עומדת להקפיד ובידוע שאינו מערב בחלב טמא, ומצד תעשיית האבקה ע"י הגוי הרי אין זה בכלל גזרה דגבינה שנאסרה ע"י מעשה הגוי. ולכאורה לשון הרמב"ם (פ"ג מהל' מא"ס הט"ו) שכתב בשם מקצת גאונים המתירים חמאה של גויים שהוא משום שלא גזרו על החמאה, מלשון זה נראה דבגזירתם על הגבינה לא נכללו כל תוצרת החלב אלא אמרינן דדוקא גבינה דגזרו גזרו, ואין למדין מזה על שאר דברים הנעשים מחלב. וא"כ כשם שאין חמאה בכל גזירה דגבינה ה"ה אבקת חלב נמי אין בה משום גזירה דגבינה וכו' עכ"ל. כלומר שחזינו ממה שהתיר השו"ע חמאה שנעשית מחלב עכו"ם, כיון שהיא אינה בעין, שה"ה שיש להתיר אבקת חלב מחלב עכו"ם כיון שהיא אינה בעין ולא אסרו אלא החלב.²

¹ אמנם ראה בהנחת"מ (סי' רל"ד ס"ק ג') וז"ל, ואפשר דאף דבאיסורי תורה אפילו אוכלן בשוגג צריך כפרה ותשובה להגין על היסורין, מ"מ באיסור דרבנן א"צ שום כפרה וכאילו לא עבר דמי. תדע, דהא אמרינן בעירובין דף (סז:): דרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן תיובתא, ואילו היה נענש על השוגג היאך היה מניחין לו לעבור ולקבל עונש, אלא ודאי דאינו נענש כלל על השוגג באיסור דרבנן וכו' עכ"ל. הרי שהוכיח הנחת"מ מהגמ' עירובין שאין איסור כלל בעובר באיסור מדרבנן בשוגג, ולכן דרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן תיובתא, אבל א"כ קשיא מהגמ' חולין (ו.) שרב אסי אכל תערובת דמאי ואמר על כך שלא יתכן שאכל איסור מדרבנן בשוגג שאין הקב"ה מביא תקלה לבהמתן של צדיקים וכו'. אמנם בתשו' אבני נזר (אהע"ז סי' נ"ב אות י') כתב דשאני התם שאכל מתוך שלא שם לבו ואין זה בגדר שוגג אלא קרוב למזיד, היאך אינו שם לבו לדבר עבירה אע"ג שהוא רק ספק.

² אבל כתב החזו"א (סי' מ"א אות ד') וז"ל, אבקת חלב אינו ענין לגבינה וחמאה דגבינה נעשה ע"י הפרשת המים מן הגושף והפרשה זו נעשה ע"י החימוץ שנותנין בחלב, והחמאה נעשית ע"י תנועה ונדנוד של החלב, או ע"י חימום על האש לקלוט את השומן הקפוי, וטבע של ענינים אלו אינו בחלב טמא אבל אבקת חלב נעשה ע"י אויר חם ויבש והלחות של החלב כלה באויר והיבש של החלב נשאר, ופעולה זה אין לה צורך לטבע של הפרשה ואפשר ליבש כל דבר לח ואפשר ליבש חלב טמא כחלב טהור ויש כאן חשש של חלב טמא לגמרי או לתערובתו ואין הבדל בין חלב עכו"ם לאבקת חלב וכו' עכ"ל. [ואולי זה נוגע לנידון בין הפוסקים במיץ ענבים שנתייבש ונעשית ל"קאוונסינטיט" שהוא נידון בין הפוסקים אי ברכתו בפה"ג, וגם לגבי תפוחי אדמה שנתייבש אי ברכתו בפה"א, שנחלקו אי דבר שנתייבש חשוב כדבר אחר או כאותו דבר ונשאר אצלו צורתו וברכתו]. ויש שעושים פשרה בדין חלב ישראל, ואע"ג שאין סומכין על צדדי הקולא של הפר"ח ואגר"מ בנוגע לשתיית חלב ממש, אבל בנוגע לשתיית אבקת חלב סומכין על היתרו של הפר"ח ואגר"מ דאבקת חלב לעולם לא נכלל בכלל הגזירה של חלב עכו"ם ובדין דבר שבמנין, ובזמנינו לא שייך החשש שמא יערב. [ובס' אמת ליעקב (לשו"ע יו"ד עמ' ש"ח) כתב דאפילו להמחמירים אין להחמיר לאסור את הכלים, אע"ג שבחלב עכו"ם ממש גם הכלים אסורים וכמש"כ הרמ"א (שם סע' א')].